

Vergaderjaar 2014–2015

29 984

Spoor: vervoer- en beheerplan

Nr. 584

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 maart 2015

In de procedurevergadering van de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu van 25 februari 2015 heeft u gesproken over het bericht van RTL Nieuws van 24 februari 2015 over mogelijke omkoping bij de aanbesteding van de nieuwe Sprinters door NS. U heeft de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu verzocht om de Kamer zo spoedig mogelijk en uiterlijk een week voorafgaand aan het algemeen overleg Spoor, dat inmiddels is gepland op 19 maart a.s., een schriftelijke reactie op dit bericht te sturen en vragen te beantwoorden. Omdat het onderwerp ligt op het terrein van de bedrijfsvoering van de NS, reageer ik als aandeelhouder op uw verzoeken. In deze brief treft u aan:

1. Verdere achtergrondinformatie over de mogelijke omkoping bij aanbesteding Sprinter Nieuwe Generatie (SNG)
2. Reactie op het bericht van RTL Nieuws
3. Beantwoording vragen van de commissie

Verdere achtergrondinformatie over de mogelijke omkoping bij aanbesteding Sprinter Nieuwe Generatie (SNG)

De mogelijke omkoping van een externe consultant bij de aanbesteding van de SNG speelde zich af rond de beginfase van de aanbesteding van nieuw sprintermaterieel, de Sprinter Nieuwe Generatie (SNG). Eind 2011 onderzocht NS de noodzaak van de aanschaf van nieuw materieel. Begin 2012 besloot de NS-directie, vanwege een toegenomen behoefte aan materieel, om nieuw Sprintermaterieel aan te schaffen. Na een voorstudie kondigde NS op 4 juli 2012 aan een openbare aanbesteding te starten voor het SNG-materieel. In oktober 2014 maakte NS het voornemen bekend om de opdracht te gunnen aan de Spaanse leverancier CAF. De andere overgebleven leverancier die een «best and final offer» had ingediend, het Franse Alstom, viel daarmee af. Bombardier, waaraan mogelijk door een externe consultant vertrouwelijke documenten zijn verstrekt, had zich op 15 augustus 2013 al teruggetrokken uit de aanbesteding en geen bod uitgebracht. Reden hiervoor was de onverenigbaarheid van de aanbieding van de leverancier met de contractvoor-

waarden van NS, die voor alle deelnemende partijen duidelijk, helder, transparant en gelijk waren. In november 2014 werd de aanbesteding definitief afgerond met de ondertekening van het koopcontract voor de nieuwe Sprinters. De contractwaarde voor de basisorder van 118 Sprinter-treinstellen bedraagt ongeveer € 500 miljoen.

De externe consultant waarop voornoemd nieuwsbericht betrekking heeft werkte al vele jaren bij en voor NS, in diverse functies en rollen. De rol die deze consultant binnen het SNG-project had, wordt op dit moment onderzocht door een gespecialiseerd onderzoeksbureau. De externe consultant maakte geen onderdeel uit van het aanbestedingsteam. De externe consultant zorgde in 2013 al voor media-aandacht vanwege zijn Twitter-berichten over de V250. Het gedrag van de consultant werd als naïef beschouwd en hij is hierop aangesproken door de NS directie. Het was voor NS geen reden om de samenwerking te verbreken.

Reactie op het bericht van RTL Nieuws

De NS heeft de aandeelhouder en concessieverlener geïnformeerd over mogelijke verkoop van bedrijfsinformatie en het onderzoek dat daarnaar is ingesteld. Ik wacht de resultaten van het onderzoek af en vertrouw er op dat, als daar aanleiding voor is, de NS aangifte zal doen. Omdat zorgvuldigheid van het onderzoek de hoogste prioriteit heeft, kunnen de NS en ik op dit moment niet op alle vragen inhoudelijk een antwoord geven of vooruitlopen op eventuele vervolgstappen.

Beantwoording vragen van de commissie

1. Wanneer wist de directie van NS van de mogelijke omkoping bij de aanbesteding van Sprinters? Door wie is NS hierover geïnformeerd?

Op 5 februari 2015 ontving een medewerker van NS een signaal dat een externe consultant, die op dat moment werkzaam was voor NS, mogelijk vertrouwelijke NS-informatie heeft verkocht aan een treinfabrikant. Dit vermoedelijke voorval lijkt zich te hebben afgespeeld in 2012. Het nu lopende externe onderzoek moet uitsluitsel geven over de exacte omstandigheden. De betreffende NS-medewerker heeft op 6 februari zijn leidinggevende geïnformeerd, die op de eerstvolgende werkdag (9 februari) de NS-directie heeft geïnformeerd. Onmiddellijk is een aantal acties in gang gezet. De betrokken externe consultant is de toegang tot alle NS-faciliteiten (gebouwen en ICT-voorzieningen) direct ontzegd. Tevens is op maandag 9 februari 2015 onverwijld een intern onderzoek naar de gedragingen van de externe consultant gestart en is het contract met hem opgeschort. Op 10 februari zijn de voorzitter van de auditcommissie van de raad van commissarissen en de externe accountant van NS op de hoogte gebracht.

Als uitvloeisel van het interne onderzoek heeft de NS-directie op 19 februari besloten om ook een extern onderzoek te laten uitvoeren door een externe advocaat, die in het kader van het onderzoek wordt ondersteund door een gespecialiseerd onderzoeksbureau. Hierbij wordt ook gekeken naar alle werkzaamheden die deze consultant over de afgelopen jaren voor NS heeft verricht.

3. Waarom heeft NS ervoor gekozen eerst zelf onderzoek te doen?

NS wenste, alvorens opdracht te vertrekken tot een extern onderzoek, een globaal beeld te verkrijgen van de kwestie. Zoals gemeld bij vraag 1, is die opdracht onverwijld verstrekt.

4. Waarom heeft NS niet direct aangifte gedaan?

11. Heeft NS al aangifte gedaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe ziet de verdere procedure uit?

NS wacht de resultaten van het externe onderzoek af. Het doen van aangifte is een serieuze zaak, met buitengewone consequenties voor betrokkenen, en dient op een deugdelijke feitenbasis te steunen.

5. Heeft NS dit bericht zelf via RTL naar buiten gebracht of is RTL getipt door derden? Indien RTL door derden getipt is, wie heeft RTL getipt?

NS heeft dit bericht niet zelf via RTL naar buiten gebracht. Wie RTL heeft getipt is mij niet bekend.

6. Wanneer wist u van de mogelijke omkoping bij de aanbesteding van Sprinters? Hoe bent u daarover geïnformeerd?

Op maandag 23 februari 2015 heeft NS, voorafgaand aan de uitzending van RTL, het Ministerie van Financiën (aandeelhouder NS) en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (concessieverlener NS) geïnformeerd, net als de griffier van de Parlementaire Enquête Commissie Fyra.

2. Waarom zijn u en de Kamer toen niet direct geïnformeerd? Waarom heeft NS dit stil willen houden?

9. Indien er een tijdsverschil zit tussen de antwoorden op de vragen 1 en 6, hoe is dat tijdsverschil te verklaren?

Zoals aangegeven bij het antwoord op vraag 1 heeft NS op 10 februari de auditcommissie van de raad van commissarissen van NS en de externe accountant van NS op de hoogte gebracht en een intern onderzoek gestart naar de gedragingen van de externe consultant. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt dan ook allereerst bij de NS directie en niet bij de aandeelhouder.

7. Wat heeft u concreet ondernomen toen u op de hoogte was van de mogelijke omkoping?

15. Op welke wijze zijn u en de Minister van Financiën betrokken bij het onderzoek van NS?

De verantwoordelijkheid voor operationele zaken, zoals aanbestedingen en eventuele onregelmatigheden daarbij, ligt bij de NS directie. Vanzelfsprekend zullen de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu en ik worden geïnformeerd over de resultaten van het onderzoek en de conclusies die de NS directie trekt. Op dat moment zal ik als aandeelhouder zo nodig met de NS directie in overleg treden over de uitkomsten van het onderzoek en de door de NS directie voorgenomen acties.

8. Waarom heeft u de Kamer toen niet direct actief over deze kwestie geïnformeerd?

NS heeft ons gemeld dat het een extern onderzoek had ingesteld naar de mogelijke omkoping. NS heeft daarbij aangegeven dat het dit de volgende dag zou bekend maken. Aandeelhouder noch concessieverlener beschikken noch beschikken over aanvullende informatie.

10. Op welke wijze wordt opvolging gegeven aan de constatering van mogelijke fraude?

12. Deelt u de mening dat het mogelijk omkopen van een externe consultant van NS door Bombardier sterk veroordeeld dient te worden?

Zo ja, bent u bereid om hier aandacht voor te vragen bij de autoriteiten in Duitsland en hen te vragen om deze zaak hoog op te nemen?

14. Bent u bereid om NS aan te spreken op de vermeende fraude, hoe de fraude kon gebeuren, en wat te doen om te voorkomen dat dit weer kan gebeuren? Zo nee, waarom niet?

Voordat ik deze vragen beantwoord, dien ik te beschikken over de resultaten van het onderzoek. Ik ga er van uit dat indien daartoe aanleiding bestaat, NS aangifte zal doen.

13. Welke interne controlesystemen heeft NS om vergelijkbare gevaren van omkoping te voorkomen? Waarom hebben die systemen in dit geval niet gefunctioneerd?

NS heeft een systeem van risico-identificatie en risicobeheersing. Ter ondersteuning van de risicobeheersing heeft NS een gedragscode (inclusief klokkenluidersregeling) en een bevoegdhedenreglement opgesteld. De interne en externe accountant voeren regelmatig audits uit naar de interne beheersingsmaatregelen, waaronder maatregelen gericht op het voorkomen van fraude. De auditbevindingen van zowel de interne als de externe accountant worden opgevolgd via een monitoringsysteem.

16. Wanneer worden de resultaten van het onderzoek verwacht?

17. Welke aanbestedingsprocedures worden exact onderzocht?

18. Wordt ook gekeken hoe mogelijkheden voor fraude bij grote aanbestedingen verkleind kunnen worden?

Het externe onderzoek naar de zaak is in gang gezet. Zoals het er nu naar uitziet, kan het onderzoek met betrekking tot de mogelijke verkoop van bedrijfsinformatie op zijn vroegst binnen twee maanden worden afgerond. De haalbaarheid van deze termijn wordt onder meer beïnvloed door de redelijke termijn die aan betrokkenen moet worden gesteld voor hoor en wederhoor.

Het externe onderzoek richt zich naast de betreffende melding over het verkopen van NS-informatie die te maken heeft met de aanbesteding van de Sprinter Nieuwe Generatie, meer in algemene zin ook op werkzaamheden die de externe consultant heeft verricht voor NS. In het kader van dat onderzoek wordt op dit moment geïnventariseerd om welke werkzaamheden het gaat en of er consequenties zijn voor afgeronde of lopende materieelverwervingsprojecten. De benodigde tijd voor beantwoording van de tweede onderzoeksvraag zal naar verwachting aanzienlijk langer zijn dan twee maanden, gelet op de omvang van dit onderzoek.

19. Wordt ook onderzocht of de mogelijke omkoping heeft geleid tot extra kosten of anderszins negatieve consequenties voor reiziger of belastingbetaler?

Of er schade is ontstaan voor NS, de reiziger of belastingbetaler is op dit moment niet vast te stellen. Dat is mogelijk na afronding van het onderzoek. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zal NS zich beraden op nader te nemen maatregelen.

De Minister van Financiën,
J.R.V.A. Dijsselbloem